

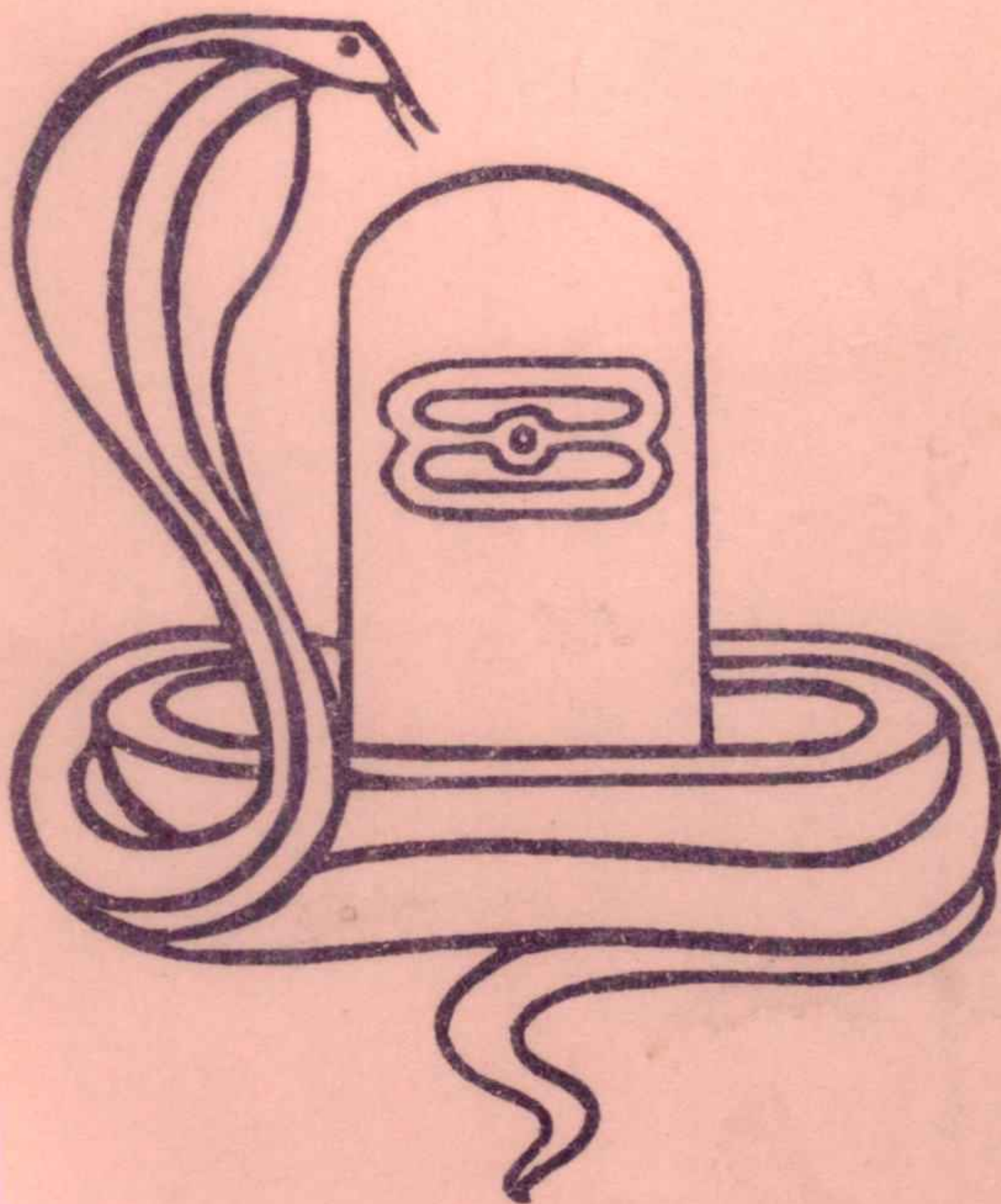
శ్రీ:

శ్రీమదభినవగుప్తాచార్య విరచిత

జైరవస్తోత్రమ్

ఆంధ్రప్రతిపదార్థతాత్పర్యవివరణ

డా॥ శిషి లక్ష్మీకుమారశర్మ

ప్రకాశకులు

సాధన గ్రంథ మండలి, తెనాలి - 522 201

సర్వస్వామ్యములు

☎ 08644-220857

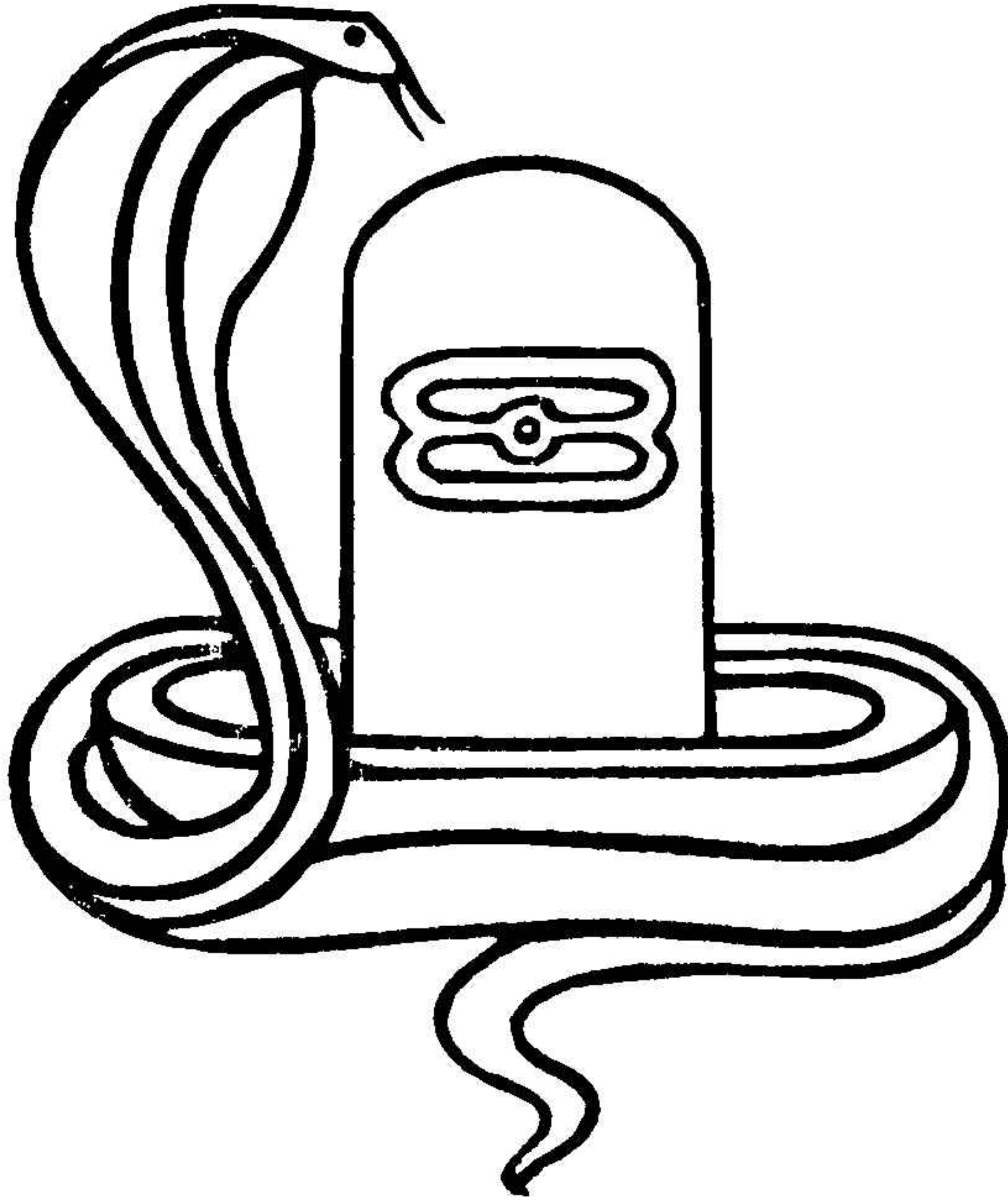
వెల రూ. 10-00

శ్రీ:

శ్రీమదభినవగుప్తాచార్యవిరచిత

భైరవస్తోత్రమ్

ఆంధ్రప్రతిపదార్థతాత్పర్యవివరణ
డా॥ శ్రీష్టి లక్ష్మీకుమారశర్మ

☎ 08644-220857

శ్రీ:

శ్రీమదభినవగుప్తాచార్యవిరచిత

భైరవ స్తోత్రమ్

ఆంధ్రప్రతిపదార్థతాత్పర్యవివరణ

డా॥ శ్రీష్టి లక్ష్మీకుమారశర్మ

ప్రథమముద్రణ:- 21.03.2009 (ఫాల్గున కృష్ణ దశమి)

ప్రతులు : 1000

పేజీలు : 16

వెల రూ. : 10-00

©

1. **RAVI MOHANA RAO, M.Sc., M.A. (Sanskrit)**
Lecturer, V.R.S.& Y.R.N. College, Chirala - 523 157
Residence :
4-103, I.L.T.D. Colony, Extn.,
Kothapet, Chirala.
Cell: **94401 15411**
2. సాధన గ్రంథ మండలి,
తెనాలి - 522 201
3. బ్రహ్మేంద్రాశ్రమము,
చిల్లకల్లు - 521 178, జగ్గయ్యపేట మండలం, కృష్ణాజిల్లా.

D.T.P. by :-

J. RAJA

18, Banam Complex,
Munthavari Centre, Chirala.
Cell : 98483 90564

Printed at :-

Surya Offset,
Station Road, CHIRALA.

శ్రీ:

శ్రీమదభినవగుప్తాచార్యవిరచిత భైరవస్తోత్రమ్

ఆంధ్రప్రతిపదార్థతాత్పర్యవివరణ

డా॥ శ్రీష్టి లక్ష్మీకుమారశర్మ

భైరవుడు - అంటే పిలవగానే పలికి, మనవెంటబడి ఏమి కావాలని అడుగుతూ అవసరమైన ప్రయోజనాలను సమకూర్చేవాడు అని సంప్రదాయజ్ఞులు చెప్తారు. ప్రత్యభిజ్ఞా పారిభాషికపదకోశం ప్రకారం భై-ర-వ అనే మూడు అక్షరాలలో 'భ' అంటే భరణం లేదా రక్షణం, ర-అంటే రవణం లేదా సంహారం, వ-అంటే వమనం లేదా సృష్టి అని అర్థం. అంటే సృష్టి, స్థితి, లయ సమన్వితమైన ఆ పరమశివుడే భైరవ పదానికి అర్థం. ఈ పరదైవాన్ని భావించి పరవశించి అభినవగుప్తుడనే కాశ్మీర శైవదార్శనికుడు చేసిన గానమిది. అతని ఆనందతుందిలాంతఃకరణం నుంచి భక్తి అద్వైతభావనాపారవశ్యంతో ఉప్పొంగిన కవితాధార ఇది. ఈ స్తోత్రానికి ప్రతిపదార్థభావాలను ఆవిష్కరించటం ప్రకృతి రచనోద్దేశ్యం. అయితే పాఠకులకు ఈ స్తోత్రాన్ని సవివరంగా అందించేముందు కాశ్మీర శివాద్వైతదర్శన ప్రవక్తయైన అభినవగుప్తుని జీవిత విశేషాలను, అతని దార్శనిక భూమిక అయిన ప్రత్యభిజ్ఞా శైవతత్వాన్ని గురించి పరిచయం అందించటం తప్పక చేయవలసి యున్నది. ఇలాంటి స్తోత్రాలు రచయితయొక్క ఆధ్యాత్మిక భూమిక అర్థమైతేగాని లర్థం కావు.

అభినవగుప్తుడంటే అలనాడు కాశ్మీరదేశంలో వెలసిన ప్రత్యభిజ్ఞా శైవానికి గుర్తింపు కల్గిస్తూ, 'ఈశ్వరప్రత్యభిజ్ఞా వివృతి విమర్శినీ, ఈశ్వర ప్రత్యభిజ్ఞా విమర్శినీ' లాంటి మహోత్తమ గ్రంథాలను వెలయించిన మహనీయుడు. అలంకారశాస్త్రంలో 'ధ్వన్యారోకం' అనే ప్రౌఢగ్రంథంపై 'చంద్రిక' అనే ఇతరులు వ్రాసిన వ్యాఖ్యానం ఉన్నా, తాను 'రోచనం' అనే అద్భుత వ్యాఖ్యానాన్ని వెలయించాడు. జనులు ఉష్ణతాభరితమైన ప్రౌఢాలోకాన్ని చూడలేరు. కనుక ధ్వన్యారోకాన్ని ఆహ్లాదంగ అనాయాసంగ అందివ్వటానికి చంద్రిక లాంటి వ్యాఖ్యానం అదే పేరుతో అభినవ గుప్తునికి పూర్వమే వచ్చింది. ఎంత వెన్నెల ఉంటేనేం ఏమి ప్రయోజనం? చూచే కన్నులు కావాలి కదా. అందుకే అభినవగుప్తుడు 'రోచనం' అనే పేరుతో ధ్వన్యారోకచంద్రికను చూడగల కన్నును సహృదయలోకానికి ప్రసాదించాడు. అందుకే అభినవగుప్తుడు ఇలా అంటాడు.

“కిం లోచనం వినా భాతి భాతి చంద్రికయాపి హి
తేనాభినవగుప్తుః త్ర లోచనోన్మీలనం వ్యధాత్॥”

అభినవగుప్తుని పరిచయం - అభినవగుప్తుని వంశపూర్వజుడు అత్రి పుత్రుడు. ఇతడు గంగా యమునామధ్యగతమైన అంతర్వేదిప్రాంతంలో ఉండేవాడు. ఈ ప్రాంతము ఏ.డి. 730-740 మధ్య కన్యాకుబ్జాధీశుడైన యశోవర్మ మహారాజు పాలనలోనిది. అత్రిగుప్తుడు వివిధ శాస్త్రములలో కళలలో అరితేరిన మహాపండితుడే కాదు, శైవాగమములలో విశేష ప్రజ్ఞాపాటవం కలవాడు. కాశ్మీరదేశపురాజు లలితాదిత్యుడు యశోవర్మపై విజయం సాధించి యశోవర్మవద్ద పండిత రత్నమైన అత్రిగుప్తుణ్ణి విజయపు కానుకగా గ్రహించాడు. లలితాదిత్యుడు అత్రిగుప్తుణ్ణి తనతోపాటు రమ్మని ప్రార్థించి అతన్ని కాశ్మీరానికి సగౌరవంగ తీసుకొని వెళ్ళాడు. అక్కడ వితస్తానదీ తీరంలో ఒక భవ్యదివ్యసౌధాన్ని నిర్మించి అతనికి కానుకగా ఇచ్చాడు. అంతేకాక పెద్ద భూభాగాన్ని కూడా అతని ధార్మిక సామాజిక కవిత్వములకై దానం చేశాడు. ఇతని తరువాత 150 సంవత్సరములకు అత్రిగుప్తుని వంశమున వరాహగుప్తుడు జన్మించాడు. ఆ వరాహగుప్తునికి నరసింహగుప్తుడుద్భవించాడు. ఈ నరసింహగుప్తుడు అభినవగుప్తుని తండ్రి. తాత-తండ్రులైన వరాహగుప్తుడు నరసింహగుప్తుడు ఇద్దరూ గొప్ప శాస్త్ర విద్వాంసులుగా, శైవదార్మనికులుగానూ ఉంటూ తమ కుటుంబాన్ని సంప్రదాయబద్ధంగా తీర్చిదిద్దారు. అభినవగుప్తుని తల్లి ‘విమలకళ’ ఈమె శైవమతమున నిబద్ధతకల్గిన పవిత్రస్వభావంకల మహిళా శిరోమణి. అందువల్లే అభినవగుప్తుడు ఈ భూతలంపై కన్నులు తెరిచినప్పటినుండి ఆధ్యాత్మికమైన, సంప్రదాయ బద్ధమైన, పాండిత్యపూర్ణమైన, పవిత్రమైన కుటుంబవాతావరణాన్ని అందుకోగలిగినాడు. అభినవగుప్తుని బాల్యాదికంః - అభినవగుప్తుడు బాల్యంలో తనకు దగ్గరలో నున్న పాఠశాలలో చదువుకుంటూ అతడు చేసే ధారాళమైన సంభాషణలకు, అతని వక్తృత్వకళకు అతని శబ్దాధికారానికి ముగ్ధులైన గురువుల మన్ననలను పొందాడు. అతన్ని చూచినవారంతా పాతంజల మహాభాష్య కర్త మరల భూమిపై అవతరించాడా? అని అబ్బురపోయారు. అభినవగుప్తుడు గొప్పగొప్ప గురువులను సమీపించి అతని సమయాన్నంతా వివిధ శాస్త్రకళాది విద్యాభ్యాసానికి వెచ్చించేవాడు. అతడి బాల్యంలోనే తల్లి శాశ్వత వియోగంతో అతనికి తల్లిప్రేమ కలువైంది. తాను తల్లి ప్రేమకు దూరమైన ఈ ప్రపంచాన్ని ససారంగ ఊహించుకోలేకపోయాడు. అందుకే అతడు ప్రపంచసారాన్వేషణపై దృష్టి సారించాడు. ఆ మాతృవియోగం అతని జీవితంలో సరిక్రొత్త మలుపును ప్రసాదించింది. అందుకే అతడు జీవితాంతం బ్రహ్మచారిగా ఉంటూ అసంఖ్యాకమైన గురువులనుంచి అగణ్య

విద్యాపరంపరను అర్జించాడు. తండ్రి నరసింహగుప్తుడు నుండి వ్యాకరణశాస్త్రాన్ని, వర్మనాథునినుంచి శైవద్వైతదర్శనాన్ని, భూతిరాజునుంచి బ్రహ్మవిద్యను, ఇందురాజునుంచి ద్వైతశైవరహస్యాలను, భూతిరాజునుంచి ద్వైత-అద్వైత శైవ సిద్ధాంత సామంజస్య విమర్శను గ్రహించాడు. మరియు శ్రీచంద్రభక్తి విలాస యోగానంద చంద్రవర, అభినంద, శివభక్త, విచిత్రనాథ, ధర్మ, శివ, వామన, ఉద్భట, భూతీశ, భాస్కరాది గురువులనుంచి సాంఖ్యయోగాభ్యాస, నాట్య, సంగీతాది విద్యలలో విశిష్టతను సాధించాడు. భరతుని నాట్యశాస్త్రంపై పట్టు సాధించాడు. శైవవేదాంతంలో శాఖలైన క్రమ, త్రికశాస్త్రాలలో నిష్ణాతృత్వాన్ని లక్ష్యణగుప్తుని నుంచి సంపాదించాడు.

1) క్రమదర్శనపరిచయం: శైవవేదాంతంలో క్రమదర్శనము ఒక శాఖ. వేదాంతం అనగానే ఉపనిషత్తులు, వాటి భాష్యం, భగవద్గీత మరియు భాష్యంలోని పూర్వశుక్ల సిద్ధాంతాలను చర్చించుకోటం దాని నుంచి పరబ్రహ్మనుభూతిని పొందటం -అనే అభిప్రాయం పండిత పామర సాధారణంగ ఉన్నది. ఇది చరమ సత్యమే గాని వ్యవహారకాలంలో సాధ్యపడదు. తగిన అర్హత లేకుండా జ్ఞానార్జన కోసం తీవ్ర ప్రయత్నం చేసినా పూర్తి అసలైన ఫలితాన్ని ఇవ్వదు. ఒకప్పుడు చాలా తీవ్ర ప్రమాదాన్ని కూడ కల్గించవచ్చు. అందుకు మన సనాతన మార్గంలో మనిషి నిత్య నైమిత్తిక కర్మలను ఆచరిస్తూ దురితాన్ని పోగొట్టుకొని, కోరికల నాశించి కామ్యకర్మలు చేయకుండా, పరమేశ్వరప్రీతికై కామ్యకర్మలను చేసే స్థాయికి ఎదగాలి. అప్పుడు చిత్తం శుద్ధమౌతుంది. అప్పుడే పాదరసం (శివవీర్యం) లాంటి జ్ఞానాన్ని ధారణ చేయగల సామర్థ్యం చిత్తానికి ఏర్పడుతుంది. అప్పుడే మోక్షం అతడు కోరకపోయినా అతనినే కోరుకుంటుంది. మన బంధాలు- తొడిమినుండి పండిన దోసకాయ సహజంగా విడబడ్డట్టుగా సహజంగా విడబడాలి. ఆరాటపడి ఉపయోగం లేదు. అందుకే-

‘ఉర్వారుకమివ బంధనాత్ మృత్యోర్ముక్తీయ మామృతాత్’ అని యజుర్వేదం చెప్తున్నది. (ఉర్వారుకమ్-దోసకాయ) దోసకాయ కాలక్రమంతో పండుతుంది. మనకున్న చైతన్యం దానికి లేదు. కనుక భగవత్స్వరూపుడైన కాలమే పంచభూతాలద్వారా దాని పరిణతికి అవసరమైన చైతన్యాన్ని అందజేస్తుంది. కదిలే మెదిలే ఆలోచించే శక్తిని మనకు భగవంతుడు పుట్టుకతోనే ప్రసాదించాడు. కనుక సాధకుడు తన చెడు వాసనలను పోగొట్టుకొని ఈశ్వరబలాన్ని, ఈశ్వరత్వాన్ని పొందటానికి, అంటే తన పరిణతిక్రమాన్ని సంతరించుకోవటానికి తాను ఈశ్వరారాధన తప్పక చేయాలి. అందుకే శ్రుతి

‘త్రియంబకం యజామహే సుగంధిం పుష్టివర్ధనమ్’ అని చెప్తున్నది. కనుక సాధనామార్గ సమన్వితమైన వేదాంతచర్చ ఫలప్రదం.

వెయ్యి మాటలేల? నిత్యజీవితంలో కూడ ఒక ఉపాధ్యాయుడు గాని లేదా ఒక ప్రముఖ వ్యక్తిగాని తన అభివృద్ధికై తాను చేసే పనిలో 1) అధ్యయనం 2) జ్ఞానం 3) ఆచరణ 4) ప్రచారం అనే నాలుగు ఉపాయాలను ఆశ్రయించి ఎదగాలి. అరకొర అధ్యయనం చేసి తన అజ్ఞానాన్ని ప్రచారం చేయటం ప్రారంభిస్తే నవ్వులపాలౌతాడు. కారణం కర్తవ్యజ్ఞానం లేకపోవటం, తాను తెలుసుకున్న దానిని తాను ఆచరించలేకపోవటం. తాను నమ్మి ఆచరిస్తూ ఇతరులకు చెప్పే అది ఎంతో తనమీద, ఇతరులమీద ప్రభావం చూపుతుంది. లేకపోతే అతడు తన అఱికొట కళాకౌశలంతో సమాజం నుండి ధనాన్ని పిండుకుంటూ సమాజంపట్ల ఋణగ్రస్తుడౌతాడే గాని తాను సమాజ ఋణం తీర్చుకోలేడు. అందువల్ల మామూలు విషయాలలో కూడ అధ్యయన జ్ఞానం, ఆచరణం, ప్రచారం అనే నాలుగు ప్రగతికి సోపానాలు. ఇక ఆధ్యాత్మిక కవి విషయంలో చెప్పాలా? అందువల్ల ఎప్పుడూ పుస్తకాలు తొలుస్తూ కూర్చోకుండ, తన శరీరాన్ని వివిధ ఆసనాల విన్యాసం ద్వారా లోబరుచుకొని శరీరాన్ని సాధనానుకూల వజ్రశరీరంగా మార్చుకోవాలి. కండ్లు, వ్రేళ్ళు మొదలైన శరీరంలోని చిన్నచిన్న భాగాలతో ముద్రను రచిస్తూ మనలో నిద్రాణమైన ఆనందశక్తిని శరీరంలో అణువణువున, జీవనాడులలోను ప్రసరింపచేసే దిశగా ప్రయత్నం చేయాలి. ఉదాహరణకు క్రమదర్శనంలోని క్రమముద్ర. ఇది ఈశ్వరుడు-సాధకుడు-జగత్తు అనే మూడింటికి సమన్వయం సాధించటానికి ఉపయోగిస్తుంది. ఇది ఈ ముద్ర వెనుక దాగిన భావన. ఈ ముద్ర లేదా అంగుళీ విన్యాసం ద్వారా సాధకుడు గొప్ప స్థితిని పొందగల్గుతాడు. ఎట్లనగా ప్రపంచం-ఈశ్వరుడు-సాధకుడు అనే మూడు మూడుగా కన్పిస్తున్నపుడు సాధకునికి అలజడియే. అందువల్ల సాధకుడు తాను నిశ్చితంగా ఈశ్వరునితో అధ్యయస్థితిని సాధించాలంటే ముందు తాను ఈ ప్రపంచమంతా ఈశ్వరుడే, వేరేది కాదు అనే భావాన్ని దృఢంగా పొందాలి. ఇప్పుడు మూడు అనే సమన్వయ తీరిపోయింది. మూడు రెండైంది కనుక, ఆ ఈశ్వరాత్మక ప్రపంచం కూడా నేనే అనే దృఢభావన పొందితే సాధకుడు ఈశ్వరుడుగా మిగులుతాడు. అప్పుడు సాధకుడు ముక్తుడౌతాడు. అద్వితీయత్వమే అభయాస్పదం. 'ద్వితీయాద్వైభయం' అని శ్రుతి చెప్పుచున్నది. సాధకుడు తనను ఈశ్వరునిగా గుర్తించటాన్ని 'ప్రత్యభిజ్ఞ' అని ప్రత్యభిజ్ఞా దర్శనం చెప్తున్నది. సాధకుడు-ఈశ్వరుడు అనే ఇద్దరు వ్యక్తులుంటే, రెండు ఒకటి ఎట్లౌతుంది అనేది ప్రశ్న. లోకంలో రాధేయుడనీ, కౌంతేయుడనీ కర్ణుణ్ణి వ్యవహరిస్తున్నారు. కర్ణుడు కుంతీపుత్రుడుగా తెలియబడనంత వరకు రాధాపుత్రుడే అనగా రాధేయుడే. పెద్దలు చేసిన బోధచే కర్ణునకు గాని, ఇతరులకు గాని, ఇప్పుడు కుంతీపుత్రుడని తెలిసింది.

అంటే మరుపులోనున్న కౌంతేయత్వం జ్ఞప్తిలోనికి వచ్చింది గాని క్రొత్తగా కర్ణునిలో కౌంతేయత్వం ఉదయించలేదు. అట్లే ఈశ్వరుడే తన మాయచే సాధకుడిగా ఈ ప్రపంచంగా మారాడు. సాధకదశలో ఉన్న ఈశ్వరునకు తానే ఈశ్వరుడు అని తిరిగి స్వస్థితిని గ్రహించటం జరిగింది. దానికి యోగ సాధన-గుర్వనుగ్రహం-దేవతానుగ్రహం అవసరమై యున్నవి అని ప్రత్యభిజ్ఞా శైవసిద్ధాంతం. ఈ ప్రత్యభిజ్ఞకు అవసరమైన యోగసాధనాది సామాగ్రిని అందజేసేదే ప్రత్యభిజ్ఞాశైవంలోని క్రమదర్శనం.

2) త్రికదర్శనపరిచయం:- త్రికమనగా మూడింటి సముదాయం. 1) శివుడు 2) శక్తి 3) జీవుడు లేదా 1) పర 2) అపర 3) పరాపర అనే మూడు అనగా 1) అభేద 2) భేద 3) భేదాభేదాలనే మూడింటియొక్క సముదాయం. పరం అనగా సర్వోత్కృష్టం అనగా ఒకటిగా ఉన్న తత్త్వం. దీనిలోనికి భిన్నంగా మరియు భిన్నాభిన్నంగ ఉన్న వస్తువులు కలిసిపోవాలి. అట్లే శివునిలోనికి అతని ఇచ్చాశక్తి తత్కల్పనాజనితుడైన జీవుడు కలిసిపోవాలి. ఇలా త్రయం కావటమే త్రికదర్శన పరమార్థం.

3) కౌలదర్శనం:- ఇది శైవంలో చరమసీమ. ఇంతకుమించిన దర్శనం లేదు. యోగ సాధనాది క్రమపద్ధతితో, త్రికదర్శనం ద్వారాను సాధకుడు ఉత్తమస్థితి సంతరించుకున్నా ఎక్కడనుంచో ఏదో కించిత్తు సందేహం తొంగి చూస్తూనే ఉంటుంది. అందుకు గురువుచేసే శక్తిపాతమో లేదా దైవం చేసే శక్తిపాతమో సకల సందేహ నివారకం. అప్పుడు సాధకుడు నిరతిశయానందాన్ని పొందుతూ శివాద్వైతస్థితిలో ఉంటాడు. ఈ కౌలదర్శనాన్ని శంభు నాథుడనే సద్గురువు ఉపదేశించినట్లు అభినవగుప్తుని తంత్రాలోకం అనే మహాబృహద్రంధ రచన ద్వారా తెలియుచున్నది. ఇంతమంది గురువుల వద్ద చేసిన శైవదర్శనాభ్యాసంతో పాటు వివిధ దర్శన విద్యాభ్యాసం, యోగసాధన, కాశ్మీరపు కొండగుహలలోనే కాక వెలుపలనున్న కొండగుహలలో ఇతడు చేసిన తపస్సు సఫలమై 'తంత్రాలోకం' అనే మహాబృహత్తమశైవశాస్త్ర గ్రంథంగా వెలసింది. నాట్య-నృత్య సంగీతాది కళలలో ఇతడు పొందిన శిక్షణ, సకల దర్శన క్షీరసాగరాన్ని మధించిన ఈయన మేధ, నాట్యశాస్త్ర వ్యాఖ్యయైన అభినవభారతిగా వెలసినది. అందువల్ల ధ్వన్యాలోక దర్శనక్షమమైన లోచనాలను సహృదయలోకానికి అభినవగుప్తుడు ప్రసాదించగలిగాడు. ఇతడు శంకర భగవత్పాదులవలె శతాధికగ్రంథకర్తగా కన్పిస్తున్నాడు. చరిత్రకారులు పరిగణించిన 80 ఈతని రచనలు ఉపలభ్యం కాకపోయినా ఈ క్రింది ఇరువది గ్రంథములు అభినవగుప్తుని రచనలు నేడు లభ్యమగుచున్నవి.

1) బోధ పంచాశిక 2) మాలినీ విజయవార్తికం 3) పరాత్రింశికావివృతి 4) తంత్రాలోకం 5) తంత్రసారం 6) తంత్రవటధానిక 7) భగవద్గీతార్థ సంగ్రహం 8) పరమార్థసారం 9) ఈశ్వర ప్రత్యభిజ్ఞాన వివృతివిమర్శినీ 10) ఈశ్వర ప్రత్యభిజ్ఞా విమర్శినీ 11) క్రమస్తోత్రం 12) దేహస్థ దేవతా చక్రస్తోత్రం 13) భైరవస్తోత్రం 14) పరమార్థద్వాదశిక 15) పరమార్థచర్చా 16) అనుభవనివేదనస్తోత్రం 17) దేవీస్తోత్రవివరణం 18) ధ్వన్యాలోకలోచనం 19) అభినవభారతి నాట్యశాస్త్ర వాఖ్య 20) నాట్యశాస్త్రం.

ఇందు క్రమస్తోత్రంలో ఉన్న అభినవగుప్తుని మానసిక పరిణతిని బట్టి సుమారు అతని 30-35 సం॥ల మధ్య క్రమస్తోత్రం వ్రాయబడి ఉంటుందని, అది సంవత్ 66 లేదా ఏ.డి.990లో వ్రాయబడి ఉంటుందనే అభినవగుప్తుని సమయం ఏ.డి.955-960ల మధ్య అని చారిత్రకుల నిర్ణయం. అలంకారశాస్త్రంలోని రససిద్ధాంతముపై కాశ్మీర శైవదర్శన ప్రభావం ఎంతో విస్తృతంగా ఉన్నది. సహృదయుడు ఎవరియందున్న రత్యాది భావాలను ఆస్వాదిస్తున్నాడనే ప్రశ్నకు ధైర్యంగా జన్మజన్మాంతరాగతమైన తనదైన రతినే అలోకిక శకుంతలాదుల వల్ల ఆస్వాదిస్తున్నాడు అని అభినవగుప్తుడు తనలో నివాసనాత్మకస్థాయి భావమే అలోకికమై రసంగా వ్యక్తమౌతుందని చెప్పాడు. మర్రి విత్తనం మహావటవృక్షంగా వ్యక్తమైనట్లు సహృదయవాసనా రూపంలో ఉన్న రత్యాది బిందువు కావ్యానందధునిగా, నాట్యానందసింధువుగా వ్యక్తమౌతుందనే విషయాన్ని 'వటధానికావత్ వ్యజ్యతే' అని సరిక్రొత్త పంథాలో ప్రత్యభిజ్ఞాశైవంతో కలిపి రంగరించి రససిద్ధాంతాన్ని మనకు అందజేశాడు. ఈ సందర్భంలో 'అప్రతీతం హి పిశాచాదివత్ అవ్య వహార్యం స్యాత్' అనే లోచనవచనం ఆలోచనామృతం. రసమనేది సహృదయుడు సాక్షాత్కరించుకొనే వేళలోనే ఉంటుంది. అతనికి ప్రతీతిజ్ఞానం కలగకపోతే దాన్ని పిశాచంలా, దయ్యంలా ఉన్నదని చెప్పటానికే వీలులేదని అభినవగుప్తుడు చేసిన విశిష్టవ్యాఖ్యానం మరువరానిది. భాసిస్తేనే రసం. భాసిస్తేనే (అనిపిస్తేనే) దయ్యం. కొందరు అసలు దయ్యాలున్నాయా అని అడగవచ్చు. దయ్యం యొక్క అస్తిత్వం భాసించినంతవరకే. దుర్బల విక్షిప్త మనస్కుడైన అస్తిత్వా భాసునికే దయ్యం ప్రత్యక్షమౌతుంది. వజ్రమనస్కుడై అదృష్టశాలియైన వానిని దయ్యం ఏమీ చేయలేదు. అతడికి దయ్యం లేదు. ఇతనికి దయ్యం ఉంది. కనుక ఇది ప్రాతీతికం. దయ్యం లేదనే భావన కలవారు దయ్యం ఉందనే భావన కలవారికి పట్టిన దయ్యం వదలగొట్టాలి. ఇది ఈనాడు కొన్ని హేతువాద సంఘాలవారు చేస్తున్న సమాజోపకారంగా భావించాలి. లేకపోతే ఊళ్ళు ఊళ్ళు జనావాసానికి దూరమయ్యే ప్రమాదముంది. అయితే ఎంత వజ్రసంకల్పుడికి కూడా ఒకప్పుడు వాని వజ్రసంకల్పం శిథిలమైనప్పుడు పట్టిన దయ్యాన్ని ఎవరూ

వదలగొట్టలేక పోతున్నారు. ఈ విషయంలో జన్మాంతరీయకర్మ అని ఆస్తికులూ, హేతువాదులు ఇంకా ఈ దిశగ సరిక్రొత్త పరిశోధనలు జరగాలని చెప్పుచున్నారు. ఇంత సూక్ష్మవిషయాన్ని అభినవగుప్తుడు “అప్రతీతం పిశాచాదివత్ అవ్యవహార్యం స్యాత్” అనే చిన్నపంక్తి లోనికి ఊదాడు. ఇట్టి బహుముఖీనమేధాశాలియైన అభినవగుప్తుడు క్షేమరాజాది సహస్రాధిక శిష్యులకు వివిధ విద్యామతగురుత్వాన్ని వహించి తంత్రాలోక రచనా సమయమునకే జీవన్ముక్తుడై 1200 మంది శిష్యులతో కలసి కాశ్మీర్ ఖడ్గాం జిల్లా ‘భీరు’ అనే గ్రామంలో భైరవగుహలోకి ప్రవేశించినాడు. ఈనాటికీ మరల వారు గుహనుంచి తిరిగి రాలేదు.

భైరవస్తోత్రలఘుపరిచయం:- ఇట్టి విశిష్టదార్శనికశేఖరుడు సాక్షాత్తు భైరవస్వరూపుడైన అభినవగుప్తు రచనలలో ఒక అత్యద్భుత లఘుస్తోత్రరచన భైరవస్తోత్రం. దార్శనికుడైన అభినవ గుప్తుని దృష్టిలో ప్రపంచంలోని ఏ విషయాన్నైనా అలౌకికస్థాయిలో అనుభవించేటప్పుడు అది బ్రహ్మానందమే.

స్వతంత్రుడు-ఆనందశక్తి స్వరూపుడు, స్వచ్ఛుడు అయిన శివుడు నిరంతరం మదిలో మెదులుతున్నాడు. భోగసాధనాలైన ఇంద్రియప్రాంతాలలో నిత్యతుష్టిరూపిణి అయిన శివుని ఆనందశక్తి విహరిస్తున్నది. అప్పుడు ఈ సమస్త జగత్తు ఆనందరూపంగ గోచరమౌతున్నది. ఇక సంసారము దుఃఖభాజనము - అనే మాటకు అవకాశమెక్కడ ఉన్నది?

శ్లో॥ స్వతంత్రః స్వచ్ఛాత్మా స్ఫురతి సతతం చేతసి శివః
పరాశక్తిశ్చేయం కరణ సరణి ప్రాంతముదితా
తదాభోగైకాత్మా స్ఫురతి చ సమస్తం జగదిదం
న జానే కుత్రాయం ధ్వనిరనుపతేత్ సంస్కృతిరితి॥

ఈ స్తోత్రంలో పది పద్యాలున్నాయి. ఇంచుమించుగ మొదటి 9 పద్యాలు భ,భ,భ,గ,గ సమన్వితమై హర్షాతిరేకద్యోతకమైన ‘దోదక’ వృత్తంలో నిబద్ధమైనవి. సమాచార ప్రధానమైన చివరి పద్యంలో వృత్తవైచిత్ర్యం ఆచరించబడినది. ఈ స్తోత్రము తాళలయాన్వితమై భక్తి భావ స్ఫోరకంగా ఉండి నృత్తరూపకంగా అభినయయోగ్యమైనది. ఈ స్తోత్రాన్ని అభినవగుప్తుడు సప్తర్షి శకం 68 సంవత్సరం పౌష కృష్ణ పక్ష దశమినాడు అనగా ఏడి992న కూర్చినాడు. ఇందు మొదటిపద్యంలో సర్వవ్యాపకుడు, జ్ఞానస్వరూపుడు, అద్వితీయుడు, స్వయం అనాది అయినా అనాథనాథుడు అయిన భైరవనాథుడు ధ్యానించబడ్డాడు. రెండో పద్యంలో ప్రపంచం-భగవంతుడు -సాధకుడు-అనే మూడింటిని

ఐక్యం చేయగల త్రికదర్శనసారం వర్ణితం. మూడవపద్యంలో భైరవాద్వైతస్థితి గొప్పతనం, ఆ స్థితిని పొందిన సాధకుని అభయస్థితి ప్రతిపాదితమైంది. నాల్గవపద్యంలో భైరవోపాసకునికి యమాదుల వల్ల నిర్భయస్థితి అభివ్యక్తమౌతుంది. పంచమ పద్యంలో శివచైతన్య దీప్తి వల్ల సాధకునికి జరిగే అజ్ఞాననాశం అందువల్ల ఏర్పడే నిర్భయత్వ స్థితి వర్ణించబడ్డాయి. ఇక ఆఠవపద్యంలో జ్ఞానామృతకిరణసంప్రోక్షణం వల్ల సాధకుడు తనలోనూ ప్రపంచగతంగాను పొందిన విశిష్టానుభూతి వర్ణించబడ్డది. ఏడవపద్యంలో తాపత్రయం ఒక్కసారి విజృంభించిన వారికి భైరవాభేదస్తోత్రమే రక్షణ- అనే అంశం ప్రకటీకృత మైనది. సంసారం ఒక ఎండమావి. అక్కడ మన దాహార్తిని తీర్చగల తత్త్వం లభిస్తుందనే ఆశతో జనాలు సంసారంలో పడుతుంటారు. అది మన దాహార్తిని తీర్చదు. తీర్చకపోగ ఇనుమడింపజేస్తుంది. దాహార్తుడు స్వచ్ఛమధురజలం స్వీకరించక శీతలమధురపానీయం స్వీకరిస్తే దాహం ఎలా పెరుగుతుందో, అలాగే మన మనోదాహార్తిని తీర్చటానికి భగవద్దివ్యస్తవామృతాన్ని సేవించక విషయసేవనం చేస్తే అది మనోదాహార్తిని పెంచుతుందే కాని తగ్గించదు. దాన్ని పోగొట్టగలిగినది హే ఈశ్వరా నీ స్తోత్రచింతన ఒక్కటే. ఎనిమిదవపద్యంలో ఈశ్వరార్పితమైన కర్మ సంసార తాపహారకం మాత్రమే. చిత్తానికి శాంతినిచ్చేది మాత్రం భగవద్రూపంలో ఉన్న ఆనందామృత వర్షమే అని వివరించబడినది. ఇక తొమ్మిదవ పద్యంలో యజ్ఞసముదైన భగవంతుని ప్రాప్తి కల్గినందుకు సాధకుని సంతోషాతిరేకం వర్ణితమైనది. పదవపద్యంలో స్తోత్రరచనాకర్తుకాలాలు తెలియజేయబడ్డాయి. ఇంతటి చక్కని అనుభూతి ప్రధానమై భైరవాభేదంతో పరిధవిల్లే ఈ స్తోత్రము యొక్క అర్థతాత్పర్యాలు పాఠకలోకవిశిష్టోపయోగానికై అందజేయ బడుతున్నాయి.

ఓం నమో భగవతే భైరవాయ

శ్లో॥ వ్యాప్తచరాచరభావవిశేషం చిన్మయమేకమనంతమనాదిమ్|

భైరవనాథమనాథశరణ్యం త్వన్మయచితయా హృది వన్తే॥ 1

అర్థం:- వ్యాప్తచరాచరభావవిశేషమ్=వ్యాప్తః చరాచరభావవిశేషః యేన తమ్, వ్యాప్త=వ్యాపించిన, చరాచర=జంగమ స్థావరాత్మకమైన, భావవిశేషమ్=ప్రపంచవిశేషముకల, ఈ చరాచర జగత్తును వ్యాపించినటువంటి, చిన్మయమ్=జ్ఞానస్వరూపుడైన, ఏకమ్=అద్వితీయుడైన, అనంతమ్=దేశ కాల వస్తుకృత పరిచ్ఛిన్నత్వం లేని, అనాదిమ్=మొదలులేని, అనాథశరణ్యమ్=అనాథలకు దిక్పైస, భైరవనాథమ్=భైరవనాథుని, త్వన్మయచితయా,

త్వన్మయ=నీ స్వరూపమైన భగవత్పరిపూర్ణమైన, చితయా=చిత్తంతో, హృది=హృదయమున, వందే=నమస్కరిస్తున్నాను (ధ్యానిస్తున్నాను).

భావం:- హే భైరవనాథ! ఈ స్థావర జంగమాత్మక ప్రపంచమంతా ప్రపంచంలో ప్రతిభావ పదార్థంలోనూ నీవు వ్యాపించి ఉన్నావు. నీవు చైతన్యస్వరూపుడవు. అద్వితీయుడవు. నిన్ను దేశం కాని, కాలం కాని, ఏ వస్తువుగాని పరిచ్ఛేదం చేయజాలవు. అనిత్యమైన వస్తువులు ఈ సమయంలో ఉన్నాయని, ఈ సమయం లేవని, ఈ ప్రదేశంలో ఉన్నాయని, ఈ ప్రదేశంలో లేవని, ఇది దీనికంటే పెద్దదని, ఇది దీనికంటే చిన్నదని- ఇలాంటి నిర్ణయాలకు విషయమౌతాయి. భగవంతుడైన భైరవనాథుడు దేశ-కాల-వస్తు కృత పరిచ్ఛేదం లేనివాడు. అందరికీ జనకుడవు నీవే కనుక అందరికీ ఆదివి నీవే. నీకు జనకుడు ఎవరూ లేరు కనుక నీవు అనాదివి. నీవు స్వయం అనాదివైనా అనాథలైన వారందరికీ నీవే శరణ్యుడవు. అట్టి నిన్ను నీ స్వరూపంతో నింపుకున్న చిత్తంతో నా హృదయమున ధ్యానిస్తున్నాను.

శ్లో॥ త్వన్మయమేతదశేషమిదానీం భాతి, మమ త్వదనుగ్రహశక్త్యా

త్వచ్చ మహేశ! సదైవ మమాత్మా స్వాత్మయ మమ తేన సమస్తమ్॥ 2

అర్థం:- ఇదానీమ్=ఇప్పుడు, ఏతదశేషమ్=ఈ సమస్తము, త్వదనుగ్రహశక్త్యా=నీయొక్క అనుగ్రహ శక్తితో, త్వన్మయమ్=నీ స్వరూపంగ, మమ=నాకు, భాతి=ప్రకాశిస్తున్నది. హే మహేశ=ఓ మహేశ్వరుడా!, త్వమ్=నీవు, సదైవ=ఎల్లప్పుడూ, మమ=నాయొక్క, ఆత్మా= ఆత్మస్వరూపుడవు, తేన=అందుచేత, సమస్తమ్=సమస్తమైన ప్రపంచమును, మమ=నాకు, స్వాత్మయ=స్వాత్మభావం కలుగునట్లు చేయుము.

భావం:- ఈ సృష్టిని విభాగ దృష్టితో చూస్తే 1) ఈ ప్రపంచం 2) భగవంతుడైన భైరవనాథుడు 3) నేను అనే మూడు భాగాలుగా గోచరించవచ్చు. మూడు రెండై, రెండు ఒకటైన ఉత్తమ దశకు చేరాలనే తీవ్రభావాన్ని అభినవగుప్తుడు ఈ శ్లోకం ద్వారా మనకు అందజేస్తున్నాడు. అందుకే మొదట హే భగవన్ నీ అనుగ్రహశక్తితో ఈ ప్రపంచమంతా నీ స్వరూపంగా గోచరిస్తున్నది అని చెప్పాడు. అంటే ప్రపంచం భగవంతుడు ఒకటే అనే నిర్ణయానికి వచ్చాడు. ప్రపంచాన్ని భగవంతునిలో కరగేయటం జరిగింది. ఈ కరగేయటం అనేది ఆధ్యాత్మిక సాధన మాత్రమే గాని భౌతిక ప్రపంచ స్వరూప నాశ ప్రయత్నం మాత్రం కాదు. దీనినే వేదాంతుల మాటలలో ప్రవిలాపనం అంటారు. ఇప్పటికీ ప్రపంచాన్నే భగవంతునిలో కరగేయటం పూర్తి అయింది. ఇట్టి ప్రపంచతాదాత్మ్యపన్నుడైన భగవంతుణ్ణి తనలో సాధకుడు దర్శించాలి. అంటే 'భైరవోఽహమ్' అనే సాక్షాత్కారం పొందాలి.

అప్పుడు 1) భగవంతుడు 2) సాధకుడు అనే మిగిలిన రెండు రూపాలను ఒకటిగా చేయుటం వల్ల అద్వైతభావన పరిధివిల్లి నిరంతర నిత్య సంతృప్తి రూపంతో సాధకుడు విఘాసితృడౌతాడు. ఈ ప్రపంచమంతా తనకంటే వేరు అనే భావన వదలి తన స్వరూపమే అనే అభయస్థితిని పొందుటకు భగవంతుని అనుగ్రహం ఎంతో అవసరమై ఉన్నది. అందుచేత భగవంతుణ్ణి 'సమస్తం మమ స్వాత్మయ' అని సాధకుడు ప్రార్థిస్తున్నాడు.

శ్లో॥ స్వాత్మని విశ్వగతే త్వయి నాథే తేన న సంస్కృతిభీతికథాస్తి
సత్స్వపి దుర్ధరదుఃఖవిమోహత్రాసవిధాయుషు కర్మ గణేషు॥ 3

అర్థం:- సుర్ధర దుఃఖ విమోహ త్రాస విధాయుషు, దుర్ధర=భరింపలేని, దుఃఖ=దుఃఖమును, విమోహ=అజ్ఞానమును, త్రాస=భయమును, విధాయుషు=కలుగజేసే, కర్మగణేషు=కర్మల సముదాయములు, సత్స్వపి=ఉన్నప్పటికి, విశ్వగతే=ప్రపంచమును వ్యాపించియున్న, స్వాత్మని= ఆత్మ స్వరూపుడవైన, త్వయి=నీవు, నాథే సతి=ప్రభువుగా ఉండగ, తేన=ఆ నీ భర్తుత్వం చేత, సంస్కృతి భీతి కథా, సంస్కృతి=సంసారమునకు సంబంధించిన, భీతి=భయముయొక్క, కథా= ప్రసంగమైననూ, నాస్తి=లేదు.

భావం:- ఈ ప్రపంచంలో అణువణువున వ్యాపించియున్న ఆత్మస్వరూపంతో నీవు విరాజిల్లుతుంటే నాకు సంసారభయం కథా ప్రసంగ రూపంలో కూడ ఉండదు. మేము ఆచరించే ఈ కర్మగణం మోయలేని దుఃఖాన్ని, దారాపుత్ర పశ్వాది సమస్త విషయాలపై వ్యామోహాన్ని, ఆ విషయ వాంఛలు తీరనప్పుడు మనస్సులో మాకు కలిగే ఆలజడిని పుంఖానుపుంఖంగా విస్తరింపజేస్తున్నాయి. ఇంత ఘోర విపాకం కల్గజేసే కర్మగణం ఉన్నా, నీ నిరంతర భావనలో నున్న నాకు ఏవిధమైన భయం లేదు.

విశేషం:- కర్మలు సత్కర్మలు, దుష్కర్మలు అని రెండు విధాలు. శాస్త్ర విహితమై ఆచరించబడేది సత్కర్మ. శాస్త్ర నిషిద్ధమై చేయబడేది దుష్కర్మ. ఈ రెండు కర్మలు సంచితంగా ఉంటూ మనకు కొన్నికోట్ల జన్మలనుంచి అనువర్తిస్తూ సగౌరవకదశకు వచ్చినప్పుడు దుర్భరదుఃఖాన్ని భయాందోళనలను మనకు కలుగజేస్తాయి. కాని విశ్వాత్మకుడవై అస్మదాత్మస్వరూపుడవైన నీవు రక్షకుడుగా ఉంటే మాకు భయమెందుకు? కనుక అద్వైతభావన కర్మాచరణ వల్ల కలిగే భయాన్ని కూడా పోగొట్టగల విశిష్ట మార్గం.

శ్లో॥ అన్తక! మాం ప్రతి మాద్యశమేనాం క్రోధకరాళతమాం విదధీహి
శజ్జరసేవనచింతనధీరో భీషణభైరవశక్తిమయోఽస్మి॥ 4

అర్థం:- హే అంతక=ఓ యమధర్మరాజా, మాం ప్రతి=నన్ను గూర్చి, క్రోధకరాళతమామ్= క్రోధముతో మిక్కిలి భయంకరమైన, ఏనామ్=ఈ, దృశమ్=చూపును, మా విదధీహి= ప్రయోగింపవద్దు. శంకరసేవన చింతనధీరః, శంకరసేవన=శంకరుణ్ణి సేవించుట చేత, చింతన= ధ్యానించుట చేత, ధీరః= ధీరుడనైనటువంటి, భీషణభైరవశక్తిమయః =భయంకరమైన భైరవ శక్తి స్వరూపుడునుగా, అస్మి=అయితిని.

భావం :- ఓ యమధర్మరాజా! క్రోధోద్రిక్తమైన ఈ చూపును నాపై ప్రసరింపజేయవద్దు. నీ చూపు విలువను సంతరించుకోవాలంటే నాపై ప్రయోగించకుండ ఉండటమే నీకు తగిన విషయము. ఎందువల్లననగా, నేను అనుదినము శంకరుణ్ణి సేవిస్తూ, ధ్యానిస్తూ ఎంతో గుండె నిబ్బరంతో ఉన్నాను. భైరవమూర్తి అయిన నీయొక్క శక్తి స్వరూపుడనే నేను. శివకింకరుడనైన నన్ను ఈ యమకింకరులు ఏమీ చేయజాలరు.

వికారహేతౌ సతి విక్రియన్తే-యేషాం న చేతాంసి త వివ ధీరాః॥

(కుమార సంభవమ్)

శ్లో॥ ఇత్థముపోధభవన్మయసంవిద్ధీధితిదారితభూరితమిస్రః॥

మృత్యుయమాంతకకర్మపిశాచైః నాథ! నమోఽస్తు న జాతు బిభేమి॥ 5

అర్థం:- హే నాథ! =ఓ ప్రభూ, తే=నీకు, నమోఽస్తు=నమస్కారము అగుగాక! నమస్కారం చేస్తున్నా. ఇత్థమ్=ఈ విధంగ, ఉపోధభవన్మయసంవిద్ధీధితిదారితభూరితమిస్రః, ఉపోధ= నిత్యము నాలో సన్నిహితమై ఉంటున్న, భవన్మయ=నీ స్వరూపమైన, సంవిత్=చైతన్యము యొక్క, దీధితి=కిరణములతో, దారిత=చీల్చివేయబడిన, భూరి=విస్తృతమైన, తమిస్రః =అజ్ఞానాంధకారము కల నేను, మృత్యుయమాంతకకర్మపిశాచైః, మృత్యుయమ=మృత్యు దేవతయైన యమునిచే, అంతకకర్మ=ప్రాణకోటిని కోరికల చక్రంలో బంధించి పునః పునః జన్మహేతువైన కర్మచే, పిశాచైః=పిశాచములచేతను, జాతు=ఎప్పుడూ కూడా, న బిభేమి=భయపడను.

భావం:- ఓ భైరవనాథా! నీకు నమస్కారము చేసుకుంటున్నా. నీవైన నా చైతన్యాన్ని నీ అనుగ్రహం వల్ల పొందగల్గాను. ఈ చైతన్యభానుని సహస్రరశ్ములు నా హృదయంలోని అజ్ఞానాంధకారాన్ని పటాపంచలు చేస్తున్నాయి. ఇక నాకు సాక్షాత్తు మృత్యుదేవతవల్లకాని, పదే పదే సంసారచక్ర ప్రేరకమైన కర్మమార్గంవల్లకాని భయంకరపిశాచాలవల్ల కాని భయం లేదు. నేను ఇక ఎప్పుడూ భయపడను.

శ్లో॥ ప్రోదితసత్యవిబోధమరీచిప్రోక్షితవిశ్వపదార్థసతత్వః
భావపరామృతనిర్భరపూర్ణే త్వయ్యహమాత్మని నిర్వృతిమేమి॥ 6

అర్థం:- అహమ్=సాధకుడనైన నేను, ప్రోదితసత్యవిబోధమరీచిప్రోక్షితవిశ్వపదార్థసతత్వః, ప్రోదిత=బాగుగా ఉదయించిన, సత్య=సత్య స్వరూపమైన, విబోధ=జ్ఞానామృతముయొక్క మరీచి=కిరణములచే, ప్రోక్షిత=తడుపబడిన, విశ్వపదార్థ=సమస్త పదార్థముల యొక్క సతత్వః=స్వరూపం కలవాడనై, భావ పరామృత నిర్భరపూర్ణే, భావ=ప్రాపంచిక పదార్థముల యొక్క నిజస్వరూపమైన, పరామృత=పరమానందముయొక్క నిర్భర=అధిక్యముచే, పూర్ణే=నిండిన, ఆత్మని= ఆత్మ స్వరూపమైన, త్వయి=నీయందు, నిర్వృతిమ్=ఆనందాన్ని, ఏమి=పొందుచున్నాను.

భావం:- ఈ పద్యంలో ‘విబోధ ప్రోక్షిత’ అని చెప్పుటచే ఉదయించిన సత్య స్వరూపమైన జ్ఞానమునందు అమృతమనే ద్రవరూపత్వం ధ్వనితం. ప్రోక్షణం అనేది అమృతం అనే ద్రవ పదార్థం చేతనేగా సాధ్యపడేది. ఈ జ్ఞానామృతంతో ప్రపంచాన్ని ప్రోక్షణ చేయగా సాధకునకు పూర్వం అజ్ఞానంచే భాసించిన ప్రపంచరూపం పోయి ప్రపంచంలోని వాస్తవమైన ఆనందరూపమైన పరమేశ్వరస్వరూపం వ్యక్తమైంది. అట్టి నీవు నేనే. ఇప్పుడు నాకు పరిపూర్ణానందం కలుగుచున్నది. ఇది జీవన్ముక్తుడైన అభినవగుప్తుని అనుభవం.

శ్లో॥ మానసగోచరమేతి యదైవ క్లేశదశా తనుతాపవిధాత్రీ
నాథ! తదైవ మమ త్వదభేదస్తోత్రపరామృతవృష్టిరుదేతి॥ 7

అర్థం:- నాథ! =భైరవనాథుడా! యదైవ=ఎప్పుడైతే, తనుతాపవిధాత్రీ, తనుతాప=సూక్ష్మమైన తాపమును, ఆధ్యాత్మిక, ఆధిదైవిక ఆధిభౌతికములనే తాపములను, విధాత్రీ=కల్పించునట్టి, క్లేశదశా=కష్టదశ, మానసగోచరమ్=మనోవిషయత్వమును, ఏతి=పొందునో, తదైవ=అప్పుడే, మమ=నాకు, త్వదభేదస్తోత్రపరామృతవృష్టిః, త్వత్=నీయొక్క ప్రభేదస్తోత్ర=అభేదస్తోత్రమనెడి, పరామృతవృష్టిః=గొప్ప అమృతవర్షం, ఉదేతి=ఉదయించును.

భావం:- హే నాథ! నా ఈ శరీరంపై ఎప్పుడు ఆధ్యాత్మిక ఆధిదైవిక ఆధిభౌతిక తాపాలు మూడు కలసి ఒక్కసారిగా మూకుమ్మడిగా దాడి చేసి శరీరాన్ని వశపరచుకుంటాయో అప్పుడు ఏర్పడ్డ తాపతీవ్రత తగ్గాలంటే నీ అభేదభావనాస్తోత్రమే శరణ్యం. అది “తావుల్ దప్పెను మూర్ఛవచ్చె తనువున్ డస్సెన్” అనే గజేంద్రుని స్థితి.

అనన్యాశ్చింతయంతో మాం యే జనాః పర్యుపాసతే
తేషాం నిత్యాభియుక్తానాం యోగక్షేమం వహామ్యహమ్॥

అనే భగవద్గీత కూడా ఈ విషయాన్నే బోధిస్తున్నది. 'కష్టదశలో భగవదభేదభావనకు మించిన ఉపాయం లేదు' అని అభినవగుప్తుని సూచన.

శ్లో॥ శఙ్కర! సత్యమిదం వ్రతదానస్నానతపో భవతాపవినాశి
తావకశాస్త్రపరామృతచింతా స్యన్దతి చేతసి నిర్వృతిధారా॥ 8

అర్థం:- హే శంకర=ఓ శుభంకరా!, ఇదం సత్యమ్=ఈ విషయము సత్యమైనది. వ్రతదానస్నాన తపః =నీ ప్రీతికై ఆచరించే వ్రతాలు, దానాలు, స్నానాలు, తపస్సులు అనే వీటి సముదాయం, భవతాపవినాశి=సంసారతాప వినాశకము మాత్రమే. (కింతు=కాని) తావకశాస్త్రపరామృతచింతా =నిన్ను ప్రతిపాదించే శాస్త్రమనే పరామృతముయొక్క ఆలోచన, చేతసి=చిత్తమునందు, నిర్వృతిధారా=ఆనందధారగ, స్యన్దతి=ప్రవహిస్తు ఉన్నది.

భావం:- హే శంకరా! నిన్ను ఉద్దేశించి ఆచరించే వ్రతాలు, దానాలు, తపస్సులు కేవలం సంసార తాప వినాశకాలే గాని, లౌకిక కర్మలలో శ్రాంతులైన వారికి తాత్కాలికమైన ఊరటను కల్గించేవే గాని, అసలైన ఆనందానికి స్వరూప భూతం కావు. అసలు ఆనందం నిన్ను ఉద్దేశించి రచించిన స్తోత్ర పరామృత చింతనలోనే ఉన్నదని మహాదార్శనికుడైన అభినవగుప్తుడు జ్ఞానమార్గ వైశిష్ట్యాన్ని ఉద్ఘాటిస్తున్నాడు.

శ్లో॥ నృత్యతి గాయతి హృష్యతి గాఢం సంవిదియం మమ భైరవనాథ!
త్యాం ప్రధుఃప్రధ్య సదర్శనమేకం దుర్లభమన్యజనైః సమయజ్ఞమ్॥ 9

అర్థం:- హే భైరవనాథ, సమయజ్ఞమ్=యజ్ఞంతో సమానమైన, అన్యజనైః=ఇతరజనులతో, దుర్లభమ్=పొందనలవిగాని, ప్రియమ్=ఆనందస్వరూపుడైన, సుదర్శనమ్=జ్ఞానస్వరూపుడైన, ఏకమ్=అద్వితీయమైన, అన్యజనైః=ఇతర జనులచే, దుర్లభమ్=పొందనలవిగాని, త్యామ్=నిన్ను, ఆప్య=పొంది, మమ=నాయొక్క ఇయం సంవిత్=ఈ చేతన, నృత్యతి=నర్తిస్తున్నది, గాయతి= ఆనందసూచకమైన రాగాలాపన చేయుచున్నది. హృష్యతి=సంతోషిస్తున్నది.

భావం:- 'యజ్ఞో వై విష్ణుః' అని విశ్వవ్యాపకుడైన ఈశ్వరుడు యజ్ఞకల్పుడు. యజ్ఞంలాగా యజమానికి ఫలదాత. అట్టి నీవు అసాధక జన దుర్లభుడవు. జ్ఞానానందస్వరూపుడవు. ఇట్టి నిన్ను పొందినా ఈ చేతన నర్తిస్తున్నది. ఆనందంగ నిన్ను గానం చేస్తున్నది. "ఏతత్సామ గాయన్నాస్తే హృషిషిహృషి అని వేదం. సంతోషాతిరేకంతో ఇలా ఉండి పోవటం. ఇది పరమముక్త్యనుభూతి.

శ్లో॥ వసురసపౌషే కృష్ణదశమ్యాం అభినవగుప్తః స్తవమిమమకరోత్|

యేన విభుర్భవమరుసంతాపం శమయతి రుటితి జనస్య దయాళుః॥10

అర్థం:- అభినవగుప్తః=అభినవగుప్తుడు, ఇమం స్తవమ్=ఈ భైరవస్తోత్రాన్ని వసురస పౌషే, వసు= (అష్టవస్తువులు కనుక) ఎనిమిది, రస=ఆఱు, అయిన సంవత్సరంలో (షట్ రుచులు గనుక) (అంకానాం వామతో గతిః- అను సంస్కృతసంఖ్యాశాస్త్ర) నియమమును బట్టి 8,6 అను సంఖ్యలలో కుడివైపు ఉన్న 6ను ఎడమవైపుకు తేగ 68అను సంఖ్య మనకు లభించును. ఈ 68 సంవత్ లేదా సప్తర్షి శకం (లేదా ఏ.డి.992 ఆ సంవత్సరంలో) పౌషే=పుష్యమాసమున, కృష్ణదశమ్యామ్=కృష్ణదశమియందు, అకరోత్=రచించెను. యేన=ఏ భైరవ స్తోత్ర రచనచే, విభుః=సర్వవ్యాపకుడైన శివుడు, దయాళుః=దయకలవాడై, జనస్య=లోకముయొక్క భవమరు సంతాపమ్=సంసారమనే ఎండమావి వల్ల ఏర్పడ్డ సంతాపాన్ని, రుటితి=వెంటనే, శమయతి= చల్లార్చగలడో.

భావం:- అభినవగుప్తుడు ఏడి 992 పౌష కృష్ణపక్ష దశమినాడు ఈ భైరవస్తోత్రాన్ని భైరవ రూపుడైన పరమశివుని ప్రీతికై రచించాడు. ఈ స్తోత్ర రచనచే సంతృప్తుడైన భైరవుడు ప్రాణికోటికున్న సంసార తీవ్ర తాపాన్ని పూర్తిగా శమింపజేయాలని రచయితయైన అభినవగుప్తుని ఆకాంక్ష.

ఓం నమో భగవతే భైరవాయ